

IMPACTUL NIVELULUI DE EDUCAȚIE AL FEMEILOR ASUPRA FERTILITĂȚII

Ecaterina GRIGORAȘ, cercetător științific,
drd., INCE¹

Modificarea comportamentului reproductiv al femeilor din Republica Moldova și creșterea perioadei de formare implică necesitatea studierii diferențierilor fertilității după nivelul de studii. În prezenta lucrare în baza datelor de la Recensământul populației și al locuințelor din 2014 (RPL 2014) și statisticii curente sunt analizate caracteristicile principale ale populației feminine după numărul de copii născuți, în funcție de nivelul de studii al femeilor. Scopul acestei lucrări este de a identifica relația dintre comportamentului reproductiv al femeilor din Republica Moldova și nivelul de studii. În urma analizei efectuate constatăm că nivelul de educație al femeilor influențează mult profilul fertilității, femeile cu studii superioare dețin cea mai înaltă proporție printre femeile care nu au născut nici un copil pe parcursul vieții reproductive, precum și se caracterizează prin maternitate mai târzie și de ranguri mai mici. Către vârstele mai mature fertilitatea finală este la nivelul apropiat de cel necesar pentru reproducerea generațiilor. Astfel, femeile educate recuperează nașterile amânate la vârste mai mature în comparație cu femeile mai puțin educate care nasc la vârste timpurii iar rata totală a fertilității între cele două categorii nu diferă foarte mult.

Cuvinte cheie: Fertilitate; factorul educațional; Republica Moldova; comportament reproductiv.

Changing the reproductive behavior of women in the Republic of Moldova and increasing the education period implies the necessity to study fertility differentiation by the level of education. In this paper, based on the 2014 Population and Housing Census (RPL 2014) data and current statistics, the main characteristics of the female population by the number of children born, depending on the level of education of women, are analyzed. The purpose of this paper is to identify the dependence of the reproductive behavior of women in the Republic of Moldova on the level of education. As a result of the analysis we find that the level of education of women greatly influences the fertility profile, the women with higher education have the highest proportion among the women who did not give any birth to a child during their reproductive life and are characterized by later maternity and smaller birth order. Towards older ages, final fertility is at a level close to that of replacement of generations. Thus, educated women recuperate postponed births at older ages compared to less educated women who gives births in early ages and the overall fertility rate between the two categories does not differ greatly.

Key words: Fertility; the educational factor; Republic of Moldova; reproductive behavior.

Introducere. Interacțiunea dintre educație și fertilitate a fost și este în continuare un subiect important de discuție în literatura științifică. Într-un context mai larg, educația populației este un factor fundamental în modernizarea societății, ceea ce duce la o schimbare în întreaga gamă de norme sociale de comportament, inclusiv comportamentul reproductiv.

¹ ©Grigoraș Ecaterina, egrigoras88@gmail.com

În opinia cercetătorilor, boom-ul din învățământul superior a fost un factor major în spatele amânării nașterilor, formarea uniunilor non-maritale, căsătoriile fiind amânate, nașterea copiilor în timpul studiilor a devenit mai rară și mulți tineri amână din ce în ce mai mult formarea familiei, chiar și după finalizarea studiilor, preferând dezvoltarea carierei profesionale [28, p. 97].

Teoriile clasice privind relația educație-fertilitate se bazează în mare parte pe economia modernă, dezvoltată de G. Becker [1]. Teoria economică a fertilității oferă un cadru teoretic extins pentru a explica influența educației asupra comportamentului reproductiv al femeilor în economia de piață. Astfel că, femeile cu niveluri mai înalte de educație vor avea mai puțini copii decât femeile mai puțin educate, deoarece acestea au un capital uman mai mare și un potențial mai mare de câștiguri. Inițial, accentul modelelor fertilității economice au fost pe dimensiunea familială completă și nu ofereau un răspuns clar referitor la calendarul nașterilor, dar mai târziu cercetarea a abordat, de asemenea, calendarul și distanțele dintre acestea [2].

Relația dintre educație și comportamentul reproductiv a fost studiată și în teoria ciclurilor de viață, care face apel la evenimentele de concurență și favorizează amânarea în perioada fertilă pe durata formării inițiale și construirii unei cariere. Teoria egalității de gen presupune o scădere a fertilității legată de discrepanța între nivelul ridicat al egalității de gen la nivel instituțional și inegalitatea de gen în cadrul familiei. În condițiile reducerii inegalității de gen la nivelul gospodăriei, factorul nivelul de educație al unei femei va înceta să aibă un efect negativ asupra comportamentului său reproductiv [12, 13].

Literatura privind educația și fertilitatea indică mai multe mecanisme sau căi prin care educația femeilor poate afecta fertilitatea. Astfel, studiile empirice despre relația dintre educația feminină și fertilitate determină pe de o parte, că femeile educate au costuri mai mari de oportunitate pentru un copil, deci ar trebui să amâne căsătoria și nașterea din motive economice. Pe de altă parte, femeile cu studii superioare au șanse mari să întâlnească un bărbat cu un nivel înalt de educație [16], ceea ce sporește probabilitatea de a avea un copil imediat după absolvirea studiilor, deoarece, în primul rând, educația partenerului oferă un venit ridicat, în al doilea rând, femeile cu studii superioare au autoritate în familie și pot să distribuie mai uniform treburile casnice. În literatura empirică, multe lucrări arată că educația unei femei duce la amânarea nașterilor. Cu toate acestea, unele studii [18, 17] demonstrează că femeile educate "recuperează" nașterile amânate la vârste mai mature în comparație cu femeile mai puțin educate care nasc la vârste timpurii iar rata totală a fertilității între cele două categorii nu diferă.

Adoptând o perspectivă a cursului de viață, cercetătorii Blossfeld și Huinink [3] indică rolul învățământului educațional în sine, ca determinant al amânării fertilității. Înscrierea nu este doar o posibilitate de a obține capital uman, ci are și un efect direct asupra cursului de viață, deoarece femeile care își fac studiile tind să amâne formarea familiilor până la sfârșitul acestora.

Cercetările comparative, demonstrează că influența nivelului educațional asupra amânării maternității și a numărului final de copii variază în funcție de țară.

Astfel încât, pentru majoritatea țărilor din Europa de Est, femeile cu studii superioare au un număr mai mic de copii (de exemplu, Ucraina, Rusia, Albania, Bulgaria), [23, 24, 25]. Influența negativă a nivelului educației asupra comportamentului reproductiv al populației fiind mai pronunțată, iar costurile de naștere și de creștere a copiilor pentru femei sunt mai mari. Efectele negative asupra fertilității descendente (finale) par a fi mai puternice în societățile cu un grad înalt de stratificare socială, inegalitate de gen și

incompatibilitate a ocupării forței de muncă și a formării familiei decât în societățile care urmăresc reducerea inegalităților sociale, de gen și sprijină combinarea încadrării în câmpul muncii și îngrijirea copiilor. Principalele efecte asupra fertilității în aceste țări sunt: vulnerabilitatea bunăstării familiilor, modificările în creșterea componenței familiilor și creșterea dificultății în a concilia munca și familia. Acest lucru poate fi atribuit diferențelor dintre politicile de bunăstare legate de familie și egalitatea de gen.

În pofida faptului că femeile cu studii superioare au un curs de viață care concurează cu nașterea și educarea copiilor, acestea nu intenționează neapărat să aibă un număr mai mic de copii decât femeile cu un nivel mai mic de educație. De exemplu, în țările din Europa de Nord și Vest (Austria, Franța, Germania, Marea Britanie, Norvegia, Suedia, Irlanda, Islanda), rata nașterilor de rangul 2 și 3 crește, de obicei odată cu nivelul de educație [4, 5, 21, 22, 27]. Studiile comparative recente ale țărilor nordice, confirmă că politicile care facilitează combinarea vieții de familie cu angajarea în câmpul muncii, joacă un rol esențial în menținerea nivelului fertilității care asigură înlocuirea simplă a generațiilor. Fertilitatea relativ înaltă și stabilă a țărilor nordice dar și a celor din vest, depind în mare măsură de o piață a muncii segregată pe criterii de gen, care este prietenoasă familiei, angajarea pe jumătate de normă, angajamentele autorităților în oferirea posibilităților de îngrijire a copilului, concediul parental (bazat pe principiul de înlocuire a veniturilor individuale în legătură cu concediul de maternitate), care sunt considerate a facilita reconcilierea vieții profesionale cu viața de familie. Astfel, sistemul îi face mult mai disponibili de a procrea, odată ce dețin o poziție stabilă pe piața muncii.

Totodată, studiile anterioare privind efectele educației asupra fertilității și fertilității finale în aceste țări, arată că nu există întotdeauna o relație inversă simplă între nivelul de educație și fertilitate [6, 7]. În plus, mărimea și direcția efectelor sunt puternic dependente de modul și de momentul în care se măsoară educația și fertilitatea.

Cei mai mulți dintre cercetătorii care au investigat influența educației femeilor asupra fertilității, s-au axat pe două dimensiuni ale educației: și anume, efectul înscrierii în învățământ și impactul nivelului educațional. În studiile recente, totuși, cercetătorii au recunoscut din ce în ce mai mult posibilitatea că există și o a treia dimensiune - și anume domeniul educațional - care ar putea influența un comportament fertil al femeii independent de celelalte două dimensiuni [14, 15].

Materiale și metode.

În prezenta lucrare au fost efectuate calcule în baza datelor de la Recensământul populației și al locuințelor din 2014 (RPL 2014) și statisticii curente. Studiul este realizat prin utilizarea metodelor clasice de analiză demografică a fertilității. În baza conectării datelor RPL 2014 cu statistica vitală referitoare la natalitate pentru 2014 au fost calculați RTF în funcție de nivelul de studii al femeilor și repartizarea acestora după numărul de copii născuți.

Rezultatele obținute

O asociere între educația femeilor și fertilitatea scăzută a fost observată în majoritatea țărilor Europei Centrale și de Est. În general, femeile cu un nivel mai înalt de educație, nasc mai puțini copii și încep procrearea la vârste mai mari decât femeile cu un nivel mai scăzut de educație. Această asociere nu a fost observată numai în timpul tranziției demografice de la fertilitate ridicată la cea scăzută, dar și în perioada de post-tranziție.

În țările din Europa Centrală și de Est, nivelul de studii exercită o presiune descendentă asupra fertilității în virtutea mai multor factori printre care insuficiența serviciilor de educație extrafamilială, prevalarea stereotipurilor de gen și implicarea

Sesiunea științifică „Transformări demografice și priorități de politici”

modestă a taților în repartizarea obligațiunilor familiale. Mai mult, femeile cu un nivel de studii mai înalt doresc să aibă copii cu un nivel ridicat al capitalului uman și care vor fi bine integrați în societate, fiind mai susceptibile de a investi mult mai mult în educația copiilor lor, de a avea ambiții mai mari pentru copiii lor decât mamele cu un nivel de educație mai scăzut, deaceia nu este surprinzător faptul că ele vor dedica timp, energie și bani la un număr mai mic de copii [10].

Nivelul de educație este unul dintre cei mai importanți factori sociali care diferențiază fertilitatea. La nivel macro, scăderea fertilității în țările din Europa de Vest și fosta URSS, care a avut loc în ultimele decenii, este adesea asociată cu creșterea nivelului de educație al femeilor.

În Republica Moldova, proporția fetelor în rândul elevilor din instituțiile de învățământ superior este mai mare - ultimii ani, aceasta ajunge la 57% - 63%, ceea ce presupune un nivel ridicat de educație al femeilor [20].

Astfel, creșterea cererii de servicii educaționale și extinderea perioadei de formare prezintă o necesitate a studierii influenței factorului educațional asupra comportamentului reproductiv al femeilor cu un nivel înalt al educației.

În acest context, rezultatele Recensământului Populației și al Locuințelor 2014 oferă informații valoroase referitoare la repartizarea femeilor după numărul de copii născuți în funcție de nivelul de studii, care nu pot fi obținute din alte surse.

Potrivit datelor analizate, pentru femeile cu nivelul de educație mediu incomplet/gimnazial și mediu de cultură general/liceal distingem proporția semnificativ mică a acestora care, către vârsta de 45-49 ani nu au născut nici un copil, aceasta fiind de 6,3% (Fig. 1). O proporție semnificativă - de până la 40,5% - se constată pentru femeile care au născut doi copii. Trei copii au născut 22,6% dintre femei, iar 7,5% revin femeilor care au născut patru copii.

Observăm că la vârsta de 25-29 ani cele mai multe dintre femei - 34,2% au născut un copil, ceea ce presupune o fertilitate relativ tânără la femeile cu studii medii incomplete/gimnaziale și medii de cultură generale/liceale. Numărul mediu de nașteri vii în vârstă de 15-49 ani este de 1,42, iar pentru grupul de vârstă de 45-49 ani - 2,29%. Ponderea femeilor care au avut un copil până la vârsta de 20 ani este de 5,1%.

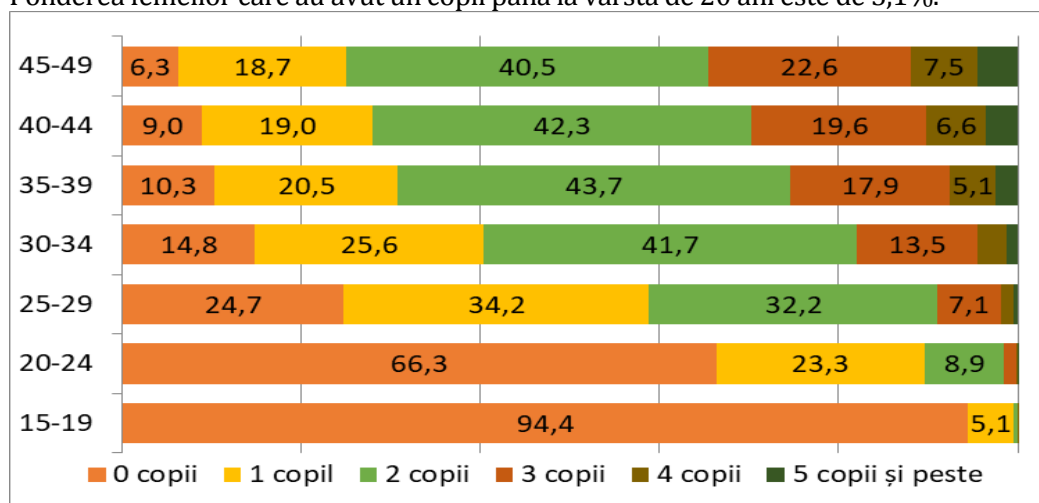

Fig. 1. Repartizarea femeilor cu nivelul de studii mediu incomplet/gimnazial și mediu de cultură general/liceal după numărul de copii născuți

Sursa: Calculat de autor în baza datelor RPL 2014

Femeile cu nivelul de educație secundar profesional și mediu de specialitate (Fig. 2), de asemenea se caracterizează prin pondere scăzută a celor care nu au născut nici un copil până la vârstele cuprinse între 45 și 49 de ani (6,1%). Proporția femeilor care au dat naștere la un singur copil înregistrând 21,0%, celor care au născut doi copii - 49,4%, la trei copii au dat nașterea 7,8%. În grupul de vârstă 25-29 ani 39,6% din femei au dat naștere la un copil, iar 26,2% la doi copii, ceea ce determină profilul tânăr al fertilității femeilor și la această categorie de femei. O particularitate specifică, prezintă ponderea mai înaltă a femeilor cu nivelul de educație secundar profesional și mediu de specialitate care au dat naștere la un copil la vârstă de adolescență (9,8%). Numărul mediu de nașteri vii în vârstă de 15-49 de ani este de 1,27, iar pentru grupul de vârstă de 45-49 ani înregistrează 2,01 copii.

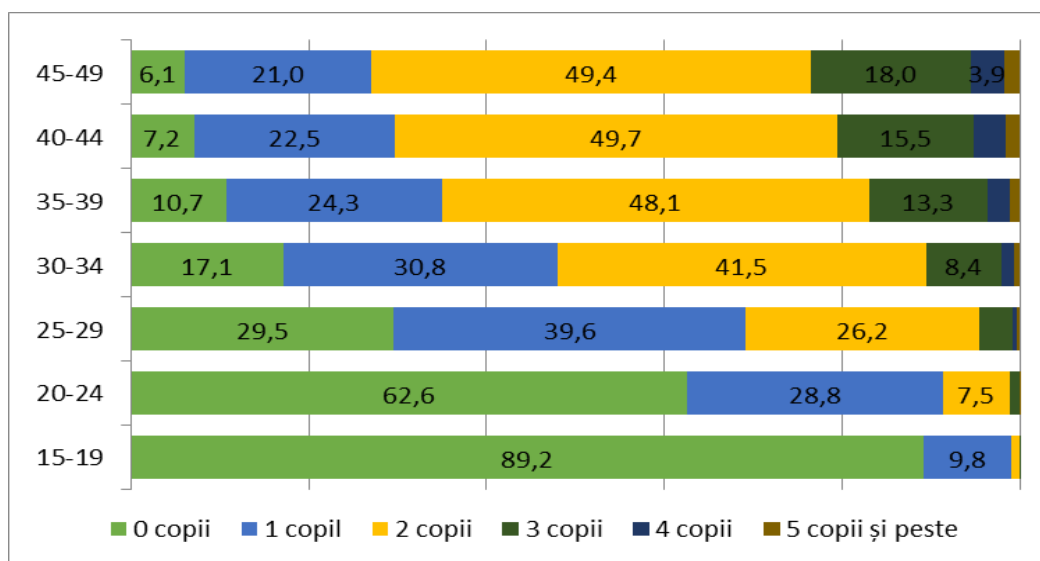

Fig. 2. Repartizarea femeilor cu nivelul de educație secundar profesional și mediu de specialitate după numărul de copii născuți

Sursa: Calculat de autor în baza datelor RPL 2014

În rândurile femeilor cu studii superioare (inclusiv ciclul I, masterat, inclusiv ciclul II și studii superioare, doctorat, postdoctorat), se înregistrează o pondere mai înaltă a femeilor care nu au născut nici un copil către vârsta de 45-49 ani (8,9%). În această categorie de femei este mult mai evidentă corelația dintre nivelul fertilității scăzut și nivelul de educație. Astfel, în această grupă de vârstă, observăm o proporție mai mare a femeilor care au dat naștere la un singur copil (28,8%), cca jumătate au născut doi copii și 10,1% au născut trei copii (Fig. 3).

Numărul mediu de nașteri vii în vârstă de 20-49 ani este mai mic (1,18 copii). Pentru grupul de vârstă de 45-49 ani se înregistrează numărul mediu de 2,01 copii.

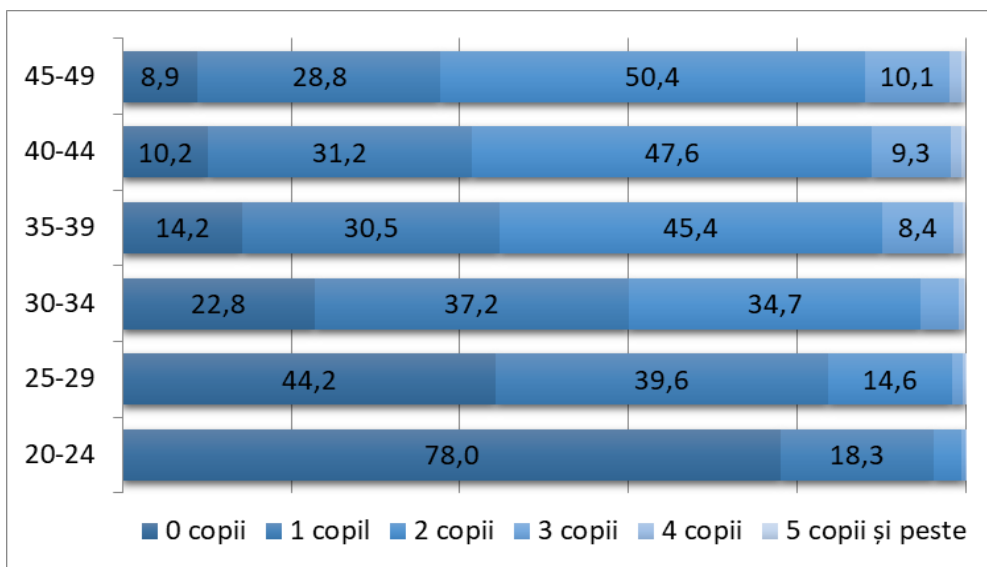

Fig. 3. Repartizarea femeilor cu studii superioare după numărul de copii născuți

Sursa: Calculat de autor în baza datelor RPL 2014

În pofida unor diferențieri în repartizarea femeilor după numărul de copii născuți în funcție de nivelul de studii, femeile cu nivelul de educație secundar profesional/mediu de specialitate și femeile cu studii superioare se caracterizează prin valoarea descendenței finale similară în grupul de vârstă 45-49 de ani (2,01 copii per femeie). Ceea ce deosebește comportamentul reproductiv al femeilor cu studii superioare este maternitatea mai târzie, fapt ce implică proporția mai înaltă a femeilor care nu și-au început procrearea la vârstele tinere.

Femeile cu studii medii incomplete/gimnaziale și medii de cultură generală/liceale se caracterizează prin maternitate timpurie și descendența finală mai înaltă la vârstele între 45 și 49 de ani (2,29 copii per femeie).

Astfel, menționăm că diferențierea dintre nivelul educației și fertilitatea scăzută este mai evidentă la femeile cu studii superioare, înregistrând o presiune descendentă asupra fertilității. Femeile cu studii superioare înregistrează cea mai mică pondere în grupa de vârstă tânără (20-24 ani), de 18,3%, dar cea mai mare pondere în grupa de vârstă mai matură (45-49 ani), de 28,51% a femeilor care au născut primul copil. Proporția femeilor care nu au născut nici un copil, în grupa de vârstă 20-24 ani este la fel cea mai înaltă 78,0%, în comparație cu celelate grupuri de femei cu studii inferioare celui superior. Tot femeilor cu nivelul de studii superior le este caracteristic nivelul mai scăzut de nașteri a copiilor de rangul 3 și mai mult.

După cum a fost menționat, cercetările arată că femeile educate "recuperează" nașterile amânate la vârste mai mature în comparație cu femeile mai puțin educate care nasc la vârste timpurii, iar recuperarea de obicei se realizează după vârsta de 30 de ani.

Tabelul 1. Numărul mediu de copii născuți către vârsta de 30 și 40 ani, după nivelul de studii a mamei²

Nivelul de studii	Numărul mediu de copii născuți către vârsta de 30 ani	Numărul mediu de copii născuți către vârsta de 40 ani
Nivel scăzut de instruire	1,50	2,10
Nivel mediu de instruire	1,46	1,91
Nivel superior de instruire	1,09	1,61

Sursa: Calculat de autor în baza datelor RPL 2014

Astfel, femeile cu un nivel scăzut de instruire înregistrează, către vârsta de 30 ani, în medie câte 1,50 copii născuți (*Tabelul 1*), iar la cele cu nivelul mediu de instruire, numărul mediu de copii născuți per femeie scade (cu aproximativ 0,04 copii), acesta fiind de 1,46 copii. După cum și este de așteptat, femeile cu studii superioare înregistrează cel mai mic număr mediu de copii către vârsta de 30 ani, acesta fiind de doar 1,09, mai puțin cu 0,41 copii decât femeile cu un nivel scăzut de instruire.

Către vârsta de 40 de ani, când are loc recuperarea nașterilor amânate, femeile cu un nivel scăzut de instruire, înregistrează un număr mediu de copii ce asigură reproducerea populației (2,10), cele cu nivelul mediu - 1,91 iar cu nivelul superior de studii 1,61 copii născuți.

Efectele anilor de studii rămân a fi semnificativi în determinarea nivelului fertilității, după controlul asupra multor alți factori ca socio-economici dar și comportamentali. Astfel că, numărul de copii născuți de femeile cu nivelul scăzut de instruire în intervalul de 15-49 ani este de 1,42 copii, pentru femeile cu nivelul mediu - 1,27 și pentru femeile cu nivelul superior de educație de doar 1,18 copii.

Constatăm că, o dată cu creșterea nivelului educației, fertilitatea scade semnificativ. Așa încât femeile cu studii superioare manifestă un comportament reproductiv diferit de comportamentul celor cu un nivel scăzut de instruire.

Concluzii. În pofida unor caracteristici specifice ale fertilității femeilor din Republica Moldova, în acest articol au fost identificate unele dovezi ale legăturii dintre tipul de educație a femeilor și deciziile ulterioare privind fertilitatea.

Deși, educația este de obicei conceptualizată ca un determinant al diferențierilor în comportamentul reproductiv, studiile demonstrează că acestea prezintă rezultatul interacțiunii dintre factorii de nivel individual și condițiile existente în societate (politici prietenoase familiei, angajarea part time, accesibilitatea creșelor etc.).

În acest context, constatăm înregistrarea modificărilor în calendarul nașterilor femeilor cu studii superioare, care survin o dată cu consolidarea practicii de planificare a familiei în general și a apariției primului copil în special. Totodată, tendința femeilor cu studii superioare este de a naște mai târziu copii și de ranguri mai mici, decât femeile cu educație mai mică. Maternitatea timpurie și fertilitatea finală mai înaltă este

² În accepțiunea Biroului Național de Statistică, **nivelul scăzut** de instruire implică cel mult studii gimnaziale; **nivelul mediu de instruire** - cel puțin studii medii/liceale și cel mult studii de colegiu, iar **nivelul superior de instruire** - cel puțin studii superioare (ciclul I).
<http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&id=5935&idc=168>

Sesiunea științifică „Transformări demografice și priorități de politici”

specifică femeilor care au doar studii medii incomplete/gimnaziale și medii de cultură general/liceale.

Această relație negativă dintre nivelul de educație și fertilitatea femeilor din Republica Moldova, poate fi explicată prin două aspecte ale teoriei economice a lui Becker. Prima ipoteza explică că femeile cu mai multă educație au posibilități financiare mai mari de a crește un copil, deoarece educația lor le aduce salarii mai mari, astfel, acestea doresc să aibă copii care au un nivel ridicat de capital uman și care sunt bine integrați în viitorul unei societăți moderne, astfel, aceste mame sunt susceptibile de a investi mult mai mult în educația copiilor lor decât mamele cu niveluri mai scăzute de educație. Iar altă ipoteză presupune existența alternativelor mai atrăgătoare care sunt oferite de acest statut ceea ce duce la dorința de a petrece mai puțin timp și energie în creșterea copiilor. În același timp se susține că femeile cu un nivel scăzut de instruire pot avea mai puține dintre aceste alternative convingătoare. Deaceea, aceste femei acordă cel mai mult timp nașterii și creșterii copiilor.

Din cele observate, nivelul de educație al femeilor influențează mai mult profilul fertilității. Femeile cu studii superioare se caracterizează printr-o maternitate mai târzie, pe când fertilitatea în grupurile de vârstă mai mature este la nivelul apropiat de cel necesar pentru reproducerea generațiilor și nu se deosebește cu mult de cea a femeilor cu studii secundar profesionale și medii de specialitate. Aceasta se datorează faptului că în ansamblul populației predomină populația rurală, care manifestă un comportament și un stil de viață mai tradițional. Astfel, femeile educate recuperează nașterile amânate la vârste mai mature în comparație cu femeile mai puțin educate care nasc la vârste timpurii, iar rata totală a fertilității între cele două categorii nu înregistrează diferențe foarte mari.

În general, în țările în curs de dezvoltare, educația influențează fertilitatea prin creșterea autonomiei și eficacității femeilor. Astfel, putem afirma că, în Republica Moldova, impactul nivelului de educație al femeilor asupra fertilității este unul semnificativ, deaceea considerăm necesară intervenția autorităților în stimularea fertilității în rândul femeilor cu studii superioare. În timp ce aceste politici ar îmbunătăți bunăstarea părinților și a copiilor, ar putea crește și valoarea capitalului uman al următoarelor generații. Totodată, politicile ar trebui să fie echilibrate prin consolidarea educației pentru persoanele cu nivelul de studii inferior, care ar putea îmbunătăți perspectivele pe termen lung ale copiilor lor în ceea ce privește educația, ocuparea forței de muncă dar și recompensele salariale.

Bibliografie

1. Becker, G. A Treatise on the Family. Cambridge: Harvard University Press, 1991.
2. Gustafsson, S. Optimal age at motherhood. Theoretical and empirical considerations on postponement of maternity in Europe. *Journal of Population Economics* 14(2), 2001, p.225–247.
3. Blossfeld, H.-P. and Huinink, J. Human capital investments or norms of role transition? How women's schooling and career affect the process of family formation. *American Journal of Sociology* 97(1), 1991, p. 143–168.
4. Blossfeld, H.-P. Changes in the process of family formation and women's growing economic independence: A comparison of nine countries. În: Blossfeld, H.-P. (ed.). *The*

New Role of Women: Family Formation in Modern Societies. Oxford, 1995, Westview Press, p. 3–32.

5. Neyer, G. and Hoem, J. Education and permanent childlessness: Austria vs. Sweden. A research note. În: Surkyn, J., Deboosere, P., and Van Bavel, J. (eds.). Demographic Challenges for the 21st Century. A State of the Art in Demography. Brussels: VUB Press, 2008, p. 91–112.

6. Lappegård, T. and Rønsen, M. The multifaceted impact of education on entry into motherhood. European Journal of Population 21(1), 2005, p. 31–49.

7. Hoem, J. M. și Kreyenfeld, M. Anticipatory analysis and its alternatives in life-course research: Part 2: Two interacting processes. Demographic Research 15(17), (2006b), p. 485–498.

8. Jejeebhoy S. J. Women's Education, Autonomy and Reproductive Behavior: Experiences from Developing Countries. United Kingdom: Clarendon Press, 1995.

9. Rønsen, M., Skrede, K. Can public policies sustain fertility in the Nordic countries? Lessons from the past and questions for the future. În: Demographic research, 2010.

V. 22, p. 321-346. Disponibil la: <http://www.demographic-research.org/Volumes/Vol22/13/>

10. Mureșan, C., Hoem, J.M. The negative educational gradients in Romanian fertility. În: Demographic research, 2010. V. 22, p. 95-114.

11. Тындик, А. О., Образовательный фактор репродуктивного поведения населения России. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук, Москва, 2012, 27 p.

12. McDonald, P. Gender equity in theories of fertility transition. În: Population and Development Review, vol. 26, 2000.

13. Mason K., Oppenheimer V.K. Gender and demographic change: What do we know? În: G.W.Jones et al. (eds.), The Continuing Demographic Transition. Oxford: Clarendon Press, 1997, p. 158-182.

14. Lappegård, T. și M. Rønsen. The multifaceted impact of education on entry into motherhood. European Journal of Population 21, 2005, p. 31-49.

15. Martín-García, T. și P. Baizán. The impact of the type of education and of educational enrollment on first births. European Sociological Review 22 (3), 2006, p. 259-275.

16. Behrman, J.R., Rosenzweig, M.R. Does Increasing Women's Schooling Raise the Schooling of the Next Generation? American Economic Review, 92, (1), 2002, p. 323–334.

17. Kravdal, Ø., Rindfuss R.R. Changing Relationships between Education and Fertility: A Study of Women and Men Born 1940 to 1964. American Sociological Review, 73, 2008, p. 854–873.

18. Sobotka, T. Postponement of Childbearing and Low Fertility in Europe. Amsterdam: Dutch University Press, 2004.

19. McCrary, J., Royer H. The Effect of Female Education on Fertility and Infant Health: Evidence from School Entry Policies Using Exact Date of Birth. American Economic Review, 101, 1, 2011, p. 158–195.

20. Biroul Național de Statistică. Portret statistic al femeilor și bărbaților în Republica Moldova. Disponibil la: <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&id=5935&idc=168>.

Sesiunea științifică „Transformări demografice și priorități de politici”

21. Kravdal, Ø. The high fertility of college educated women in Norway: An artefact of separate modelling of each parity transition. *Demographic Research* 5(6), 2001, p. 185-215. doi:10.4054/DemRes.2001.5.6.
22. Köppen, K. Second births in Western Germany and France. *Demographic Research*, 2006. 14(14), p. 295-330. doi:10.4054/DemRes.2006.14.14.
23. Perelli-Harris, B. Ukraine: On the border between old and new in uncertain times. *Demographic Research*, 2008, 19(29), p. 1145-1178, doi:10.4054/DemRes.2008.19.29.
24. Gjonca, A., Aassve, A., and Mencarini, L. Albania: Trends and patterns, proximate determinants and policies of fertility change. *Demographic Research*, 2008, 19(11), p. 261-292. doi:10.4054/DemRes.2008.19.11.
25. Журавлева, Т.Л., Гаврилова, Я.А. Анализ факторов рождаемости в России: что говорят данные РМЭЗ НИУ ВШЭ? *Экономический журнал ВШЭ*, 2017, vol. 21, nr. 1, pp. 145–187.
26. Koytcheva, E. Social-demographic differences of fertility and union formation in Bulgaria before and after the start of the societal transition. [PhD dissertation] University of Rostock, Available from the Max Planck Institute for Demographic Research, 2006.
27. Rønsen, M., Skrede, K. Can public policies sustain fertility in the Nordic countries? Lessons from the past and questions for the future. În: *Demographic research*, 2010, V. 22, p. 321-346. Disponibil: <http://www.demographic-research.org/Volumes/Vol22/13/>.
28. Grigoraș E. Abordări privind diferențierile sociodemografice ale fertilității. În: *Analele Institutului Național de Cercetări Economice*, nr. 2, 2015, p. 95-99. / ISSN 1857-3630 /ISSNe 1857-3630.